

Rendkívül való Toldalék

a' XXXVI - dik számú Magyar Kurir helyett. —

Hölt Keddén Május' 12 - dikén, 1818 - ban.

A Rhodezi Polgárok' pere Albyban — (Folytatás).

Pinaud (Tanácsos, *Mansonné*hoz): Ne tsalja magát tovább aszszonyom; nekünk ki kell az aszszony' fejből vennünk azt a' gondolatot, hogy kedve' tartása szerint felelgethet azon dolgokra, mellyek felől a' Birák kérdezősködnek, kivált a' miolta Memoárjaiban kinyemtattatta, hogy magán kívül minden más megvallaná: *hogy ezen leányzó, Pieret Rozsi, Bankalnál volt.* Ha ez igaz, így ez a' leány nekünk fontos tanubizonyságokat tehet; ha nem igaz, ezen esetben az aszszony ezt a' leányt rágalmazta. Ezen dolog eránt kéntelen igazat szollani az aszszony. Még ideje van, hogy szavait megmásolja. — *Mansonné*: A' Fuedes perének elvégződése után elvádolhat engem' a' leány, ha tettzik. — *Pieret* (a' leány apja): Elölülő uram! az én leányom veszedelmes állapotban van; *Mansonné*t kényszeríteni kell, hogy nyilatkoztassa ki magát. — *Elölülő*: *Mansonné* úgy nyilatkoztatá ki magát, hogy meggyőződéssel mondta, a' mit mondott; de meggyőztetésének fundamentomait nem akarja szorosabban megmagyarázni. Az úr, ha tettzeni fog, későbbre elő állhat a' maga kívánságaival.

Ez a' hosszú disputálás nagyon magára vonta vala a' jelenlévők' figyelmességét; egyéb eránt, mennél tovább foly a' dolog, *Mansonné* annál jobban nevezetesedik. Hogy kiméllye bännak véle, kivált az Elölülő és a' Fő Prokurátor, szembe kezdett tűnni; így kérdezősködnek egymástól a' halgatók: Vallyon mitoda jussa lehet *Mansonné*nak ezen kiméltetéshez?

Méltó figyelmességet érdemel ezen

pernek környülállásai között a' Bankalné magaviselete (hogy Bankal maga a' fogházban még Rhodezben meghalt, irtuk annak idejében). Ezen aszszony Rhodezben, sőt Albyban is sokáig tagadta, hogy a' gyilkosság az ő házoknál történt volna. Már a' 16 - dik ülés folyt Albyban, mikor, ha mi keveset és zürzavarost is, de legalább ha tsak valamit is, vallani kezdett. Az Elölülő ilyen szavakon kezdte el ezen ülést: — „Uraim! Bankalné a' fogház' gondviselőjének bizonyos nyilatkoztatásokat tett, a' kit tehát, mint tanut, ki kell kérdeznünk: hanem előbb hogy sem ötet elő hívatnók, egy kevés magyarázatot kell tennem ezen dologrol. Tudjátok, hogy néhány napok előtt a' Bankalné leánykáját, a' ki némelly tanuknak azzal ditsekedett, hogy ha ötet az anyyával beszélleni megongednök, ő ezt reá fogná venni az igasságnak megvallására, a' törvénytévő háznak egy szobájában, az anyyával összehotsátották vala. Azólta (Apr. 11 - dikén) történt, hogy ezen fogoly aszszony nékam azt izente, hogy szeretne völlem beszélleni. Telyesítettem kívánságát; sirva táláltam ötet; azt monddotta, hogy ő kész megvallani az igasságot; én így feleltem neki: jobb leszsz, hogy az ítélőszék előtt mondja el a' mit vallani akar, hadd hallhassák az Esküdtek is az ő tulajdon szájából. — E' szerint, Bankalné aszszonyom, ha tettzik már most beszéllhet 's elő mondhatja a' mit akar.

Bankalné: Uraim! Ki akarom az igasságot előttetek nyilatkoztatni; hogy eleintén tilkolódtam, félelemből tselekedtem. Mártziusnak 19 - dikén estréli

g-tzedfél órákor hát ember berohant hozzám; ezek egy urat hurtzoltak-be, ki, mint azolta tudtomra csett, Fueldes úr volt. A' szája meg volt dugva; a' nyakára keszkenőt urkolván, annál fogva vontzolták. A' hát ember közt négyen férjfiak voltak: de én tsak *Bastide*t ismerem közzülök; úgy tettett, mint ha az egygyik, Spanyol lett volna. A' férjem nekem nem akarta megmondani, kik voltak légyen, a' kiket nem esmertem, tsak annyit mondott, hogy az egygyik a' *Bastide* testvére' sija lett volna. *Bax* és *Colard* is azok közt voltak, a' kik berohantak; de az utolsó tsak egy fertály óráig mulatott a' konyhában, 's azzal eltávozott onnét, így szollván: *Hova hoztak engem!* Azonközben néhány szempillantatok mulva ismét vissza kellett néki oda jöni, mert azután ismét láttam a' házban. Hallottam, hogy *Fueldes* egyebek között ekképpen szollott: *Hát mit vétettem én néktek?* Egygyik, gondolom *Bastide*, így szollott hozzá: *Imátkozzék!* Én és a' férjem ki akartunk menni, de *Bastide* nem botsátott, azt mondván, hogy mindjárt meg-öl, ha tsak egy lépést teszünk. Én egy székre leroskadván, kezeimet a' fejemre kótsoltam; a' férjem látván, hogy rosszszúl lettem, kivezetett a' gráditsra, a' hol elájultam. Mikor a' konyhából kijöttem, *Misounier* még nem volt ott; kélség kívül azután vitték oda a' halgatagot, a' ki nem tudta, hova viszik. *Bousquier* még sokkal későbbre jött oda; 's hogy *Benoit Annát* ott nem láttam, esküvéssel erősítem. Tsak egy leánykát láttam, ki, mint gondolom *Roquettéből* való volt. Senki se szollott hozzá, ő se' senkihez, 's azzal elment onnét. Az alatt, hogy én a' grádison magamon kívül voltam, az ajtót bezárták. melyre nézve nem tudhatom, mit csináltak. Estve későn kérdettem *Magdalenától* (ez a' maga leánykája; 10

esztendő's gyermek), hogy mit csináltak benn az emberek? — „Ah, anyámaszszony! az az úr, a' kit ezek megöltek, ugyan gonosz ember lehetett; úgy botsátották ki a' vérit, mint egy disznónak.“ — A' férjemet is megkérdezvén, ez azt mondotta, hogy a' vért fazékba botsátották, 's egy ganédombra öntötték.“ — (Mied ezeket töveihogygyel öszszehányva minden rend nélkül beszéllte - el *Bankalné*).

Elölülő: Miért nem nyilathoztatta ki az aszszony eddig az igazságot? — *Bankalné*: Azt hirlelték, hogy minket *Montpellierbe* fognak vinni, 's az utban megszabadítanak.

Elölülő: Hány aszszony személy volt az aszszonyéknál? *Bax* azt crössíti, hogy három. — *Bankalné*: Úgy jut eszembe, hogy tsak egygyet láttam bejöni; még *Mansonnét* se' vettem észre. Egész szerentséltenségünknek *Bastide* az okozója. Ha ő nem lett volna, a' szegény férjem nem halt volna meg fogházban, én nem szenvedtem volna tömlözet majd esztendeig, 's gyermekeimet nem vitték volna árvák' házába.

Bastide: Ezen aszszonynak szemtelenségét meg nem foghatom. Én ötet soha se' láttam; nállok soha se' voltam; látják uraim, hogy költemény minden beszédje, mint a' többeké is mind. Szeretném hallani, hol esmert meg ő engem? — *Bankalné*: Én magát *Bastide* uram, két erztendőktől fogva esmerem; többször mint százszor láttam a' *Rhodezi* utzákon. — *Bastide*: Kérem az urakat, kérdjék, hogy látott-é olykorolykor a' maga' házában? — *Bankalné* (elpetyeredve): Nem. Tsak ekkor egyszer láttam, 's ha tudtam volna valamit belőlle, hogy oda jönnek, bizonyyal a' politiai katonáknak is meg kellett volna vellek egygyütt érkezni.

Elölülő: Igen *Bankalné*, de ha sem-

mit se' tudott abból, hogy ott azon este gyilkosság fog történni, mi okon küldötte-el éppen ezen napon azt a katonát a házából, a' ki ott volt? — *Bankalné*: Lärmás ember volt nagyon, azért nem szenvedhettem.

Bastide: Hány óra lehetett, Bankalné asszonyom, mikor azt a sereg embert magához berohanni látta? — *Bankalné*: Maga Bastide uram azt legjobban tudja. — *Bastide*: Tsak magam egyedül érkeztem-é én meg oda, vagy a' többekkel egygyütt? — *Bankalné*: Mind egygyütt. — *Bastide*: Uraim! Kérdezzék-meg az urak ezen gyáva asszonytól, hogy azon szekeren, mellyen a' fogházból ezen szalába' hoztak bennünket, nem megintetem-é ötöt, hogy mondjon igazat. — *Bankalné*: Hozzám Bastide egy szót se' szollott soha.

Dübernard: Kérem Elölülő uramat, kérde-meg Bankalnétól, nem kérte-é Jausion ötöt, hogy mondja-meg az igazat? — *Bankalné*: Igen, egyszer a' szekeren.

A Fő Prokurátor: Bankalné asszonyom! Nem adtak-é magának a' gyilkosság után öt Frankokat öt egész darabokban, 10 Sous-darabokat, 's egy gyűrüt, melly a' Fueldes ujján volt? — Látta-é az asszony, hogy a' jelenlévők közül egygyiknek egy költsöt adtak oda, illy szókkal: Gyűjtsön tsak mindent egygyüvő az ur. Nem kérte-é, maga Bankalné, a' Fueldes úr ingét, azért, mint mondta, hogy éppen olyan, mint a' karbéli papok inge? 's megtagadták-é magától ezen inget, azt mondván: egygyik, hogy őket az által bajba keverhetné? Ezeket asszonyom Magdaléna a' maga leánya és Bax mondják; 's maga az asszony is beszéltte olly tanuknak, kik kikérdeztetésre ide hivattattak. — *Bankalné*: Nem, uram, nem adtak nekem sem pénzt sem gyűrüt.

Elölülő: Megvallja-é azt Bankalné asszonyom, hogy a' maga leánya igazat beszélt? — *Bankalné*: Beszélt, hol jól, hol rosszúl.

A Fő Prokurátor: Látni való, hogy Bankalné asszonyom és Bax, azon vallástételeikből, mellyeket belölk az igazság' ereje kitsikor, minden körülállásokat gondosan kihagynak, a' mi azt mutatná, hogy ők is részesültek a' gyilkosságban.

Tajan (az ifjú Fueldes Prokurátor): Bankalné! ha már egyszer az igaznak megvállásához fogott, vallja-ki egészen. Igaz-é, hogy Bastide magának egy summa pénzt ígért, ha a' leányt megöli? — *Bankalné*: Nem; de igaz az, hogy megfenyegette a' gyermeket, hogy ha valamit szollani fog, megölik. — *Tajan*: Kérde-meg Elölülő uram Bankalnétól, hogy nem látta-é Jausiont a' több férjfiak közt? — *Bankalné*: Nekem úgy tétlik, hogy ő is ott volt, de bizonynal nem erősíthetem.

Fő Prokurátor: Bankalné asszony! azt monda úgyé, hogy magokhoz hat személyek mentek-be, kik a' szerentsétlen Fueldest egy nyakára urkolt keszkenőnél fogva hirtzolták. Ezen hat személyek között kettőt nem esmert az asszony; egyről azt mondja, hogy erről úgy ítél, hogy a' Bastide testvére' síja volna. *Bastidét*, *Baxot*, és *Colardot* megnevezi; a' negyedikről azt gondolja, hogy Jausion lett volna, de nem tudja bizonyosan. Az asszony erről a' Jausionról nem beszéllett mindég ily bizonytalankodva. Rhodexben négy tanuk előtt mondotta, hogy az az átkozott Bousquier a' szegényeket mind esmeri 's kivallja, de nem ám a' gazdagokat. Ugyan ezen tanuk előtt azt is megvallotta az asszony, hogy Jausion bűnös. Rhodexben az ítéletnek kimondattatása után a' fogházba vissza vitettetyén, ott azt beszéltte, hogy

Bastide és **Jausion** magának azt ígérték, hogy öt esztendeig esztendőnként fél fél szekér gabonát fognak adni az aszszonyoknak. Ezen szókkal maga nyilván kijelentette, hogy **Jausiont** éppen olyan bűnösnek lenni tudta akkor, mint **Bastidét**. Mi az oka, hogy ma bizonyosan ki nem akarja mondani, hogy ott volt-e **Jausion**, vagy nem? — **Bankalné**: Azon tanuk, kikről az úr beszél, nem mondtak igazat.

Ezen tanuk azonnal elő hivattatván, különkülön mindenik megvallotta, hogy **Bankalné** az ítélszék elől a' fogházba vissza érkezvén, mérgelődve beszéltte **Bousquier**ről, hogy a' gazdagokat, nevezetesen **Jausiont**, esmerni nem akarja. —

Bankalné: Nekem, hogy efféle beszélttem volna, nem jut eszembe: hogy **Bastidét** láttam 's esmertem, ennyi bizonyos. — **Bastide**: Ugyan uraim, kérdjék meg ezen aszszonytól, hogy miért vagyok az ő szemei előtt csak én egyedül a' korifeus? — **Bankalné**: Azért **Bastide** uram, hogy csak maga a' mi szerentsétlenségünknek az oka; hogy eddig nem szolltam, azért tselekedtam, hogy féltem magától. — **Bastide**: Engedelmet kérek, hogy kimondom: Mitől félhet az az aszszonyember, a' ki már halálra van ítéltetve; mi rosszabb érheti már őtet? — **Bankalné**: Egyéberánt **Rhodezben** a' **Prokuratorom** is reám bizta vala, hogy az igazságot ne fedezzem fel (Ezen szavak által megbántotta **Bankalné** a' **Prokuratorokat**). — **Boudet**, a' **Bankalné** **Prokuratora** így szollott: Figyelmetessé teszem a' **Birákat** arra a' mit **Bankalné** mondta, kérdjék meg tőlle az urak, hogy így tett-e velle az ő **Prokuratora** **Albyban** is? — **Elölülő**: Az úr mindent megtett az igazságnak felfedeztetésére; az ítélszék ezért köszönettel tartozik az urnak.

Rominguere (a' **Bastide** **Prokuratora**): Az ügyvédlök' rendje 's jelen nem

lévő **Collegam**' betsületének tartozom ki nyilatkoztatni, hogy az, a' mit **Bankalné** erőssít, tsupa hazugság legyen; az erről való meggyőződés végett elég volt hallgatni **Rhodezben** a' **Bankalné** akkori **Prokuratorának** **Camborel** úrnak az ítélszék előtt tartott beszédjét; ő nem hozta kétségbe a' **Baukal** házában történt gyilkosságot, csak **Bankalnét** védelmezte, mint a' ki nem vett volna részt a' gyilkosságban.

Fő Prokurator: Hallátok, uraim, a' fogház' gondviselőjének szájaból: három pontokat: — 1) szor. **Bankalné** kértetegnap a' fogházban a' gondviselőt, hogy írja le néki papirosra, az ő vallástételeit, mellyeket ma ezen ítélszék' elejébe akar terjeszteni, mellyekben ő egyéb környűállások között, **Jausiont** a' négy gyilkosok' egygyikének nevezte lenni; — 2) szor. Ugyen ezen **Bankalné** ma reggel úgy nyilatkoztatta ki magát, hogy ő **Jausionra** csak itt az **Albyban** folyó per alatt esmert egészszen reá; — 3) szor. Most magatok hallátok, hogy ugyan ezen aszszony mit erőssít, azt t: i: hogy ő nem mondhatja éppen bizonyosan, hogy **Jausion** lett volna az a' személy. Nagyon szükséges leszen ezen vallástételbéli külömbözés fundamentumát kinyomoznunk; talám majd a' további kérdezösködések kinyilatkoztatják. — **Bankalné**: Nem emlékezem, hogy mondtam volna, hogy **Jausionra** egészszen reá esmertem, hanem csak azt, hogy úgy gondolom, hogy esmertem.

Elölülő: (**Baxhoz**): **Bankalné** azt erőssíti, hogy **Bax** uramat azok között látta lenni, kik **Fueldest** hozzájuk behurtozták. — **Bax**: Ez, uram, régalmazás; ez az aszszony engem' veszedelembe akar ejteni; beszéljen ő igazat. Szolj igazat, **Bankalné**, tégy úgy mint én, ne titkolj-el semmit.

Bastide (most **Bankalnéra** majd **Baxra**

vetvén nagy szemeit): *Na, ez ugyan egy gaz társaság ám!* — Ezzel vége lett ezen ülésnek.

* * *

Ezen jóles beszélgetésekkel husz ülések teltok-el. Az eddig kikérdeztetett tanuk mind vádolók voltak; a' mentők a' 21-dik ülésben April. 18-dikán állítottak legelőbbször elő. Ha az eddig való ülések nevezetéseknak tartathattak, a' következők még nagyobb jussal megérdemlik ezen nevezetet. Már most Bastide állott a' maga a' libijével elő.

Genistet nevű patkólovó kováts azt vallotta, hogy néki Bastide azon este, melyen a' gyilkosság történt, 100 Frankot fizetvén, azonnal kilovagolt Groszba (a' jószágára); e' történt 19-dikben este 6 és 7 óra között. —

Hasonlót vallottak két kovátslegények, a' kik ekkor *Genistet*nél szolgáltak.

Marti nevű tanú Bastidét ugyan azon este 6 és 7 óra közt, Rhodeztól egy puskalövésnyire Grosz felé menni látta. — *Ayral* Antal azt vallja, hogy azon időben Rhodeztól egy fertály mértföldnyi távolságra, egy lovat látott Grosz felé vágatni: de azszszetske lévén tölle, éppen bizonyosan nem esmerhette, de nagyon gondolja, hogy Bastide volt.

Leg több időtöltést szerzett a' néző közönségnek a' mentő tanuk között *Vernhesné*, Bastidének egy sógoraszszonya. Ezt ugyan, mint atyafit, nem lehetett volna, mint tanut, törvényesen elő hivatni, hanem, tsakugyan megengedte néki az Elölülő, a' néki adattatva lévő kedvezési hatalom szerint, az előállást, hogy, ha valamivel tudja, mentesse a' sógorát.

„En így beszéllett ezen aszszony, szüntelen nevedő érzékenyüléssel) mondhatom uraságtoknak, hogy azon este, melyen a' *Fuedes* meggyilkoltatása

történt, Groszban a' sógoromnál voltam; ő estvéli 7 és 8 óra közt érkezett-meg Rhodezból; hogy én ezen dologban megtsaljam magamat, lehetetlen; e' bizonyos. Ő bement a' szobájába; úti ruháját levetette; néhány szempillantatok mulva vatsorához ültünk véle egygyütt; ő bennünket nagyon mulattatott, mert igen vidám volt; vatsora után elszunyadoit szegény Bastide a' kandalló mellett a' tűz előtt; én 's a' sógoraszszonyom lefeküdtünk; egy szempillantat mulva Bastide is bement a' feleségéhez. Meg kell mondanom uraságtok előtt, hogy a' szoba ajtaja, melyben én hálok, éppen az övék' ajtajával szembe esik; egy kevésé félénk lévén, nyilva szoktam hagyni az ajtókat, úgy hogy az ágyamból éppen a' Bastide' ágyára nézhetek; ő ezen este, míg elaludt volna, sokáig olvasgatott, 's esküvéssel erőssíthetem, hogy tsak egy szempillantatig is el nem távozott tőlünk. Éjjel hallottam, hogy a' feleségével beszéllgetett; reggel bekialtotta a' szolgálójit. Ennyiben áll, uraim, minden a' mit a' szegény Bastide 19-dikben este és éjjel tselekedett. Az istenre esküszöm, hogy egy szót se' szolltam, a' mi igaz nem volna.

Elölülő: Igen, aszszonyom, de valyon nem hibázott-é el valamit? valyon nem más napon történtek-é mind ezek?

— *Vernhesné*: De hogy, uram; hogyan véteném én el a' napot; hisze' más nap' reggel jött oda a' város' szolgálja, hogy a' szegény Bastidét elhivja (Az alatt, míg az aszszony ezeket elbeszélte, Bastide, mintha egészszen búbánatba merült volna, keszkenőjével az ábrázatját eltakarván letsüggesztett fővel halgatott; *Jausion*, a' ki mikor nem felőlle beszélnek, mindenkor hideg vérrel halgat, legkissebbé se' látszott nyughatatlankodni. *Mansonné* ellenben olyan szemeket vetett most Bastidére majd ennek sógoraszszonyára,

mellyek nyilvánossággal ezen szavakat jelentették: *Hazudtok bizony ti minnyájan!*

Elölülő: (Vernhesnéhez): Aszszonyom! ezen pernek Aktáji tele vannak oly bizonyításokkal, mellyek semmi kétséget fenn nem hagynak azeránt, hogy Bastide Márz. 19-dikén estve Rhodezben volt. — *Vernhesné* (szörnyű hathatósággal): Ha utolsó tsepp véremet oda kellene is adnom, ha minden szokásban lévő esküvéseket le kellene is tennem, még is azt erőssíteném utolsó lehelletemig, hogy Bastide ártatlan; töllünk ő el nem távozott. —

Elölülő: Igen de nagy-számú és pedig mind hiteles bizonyságok erőssítik az ellenkezőt. — *Veruhésné:* Mind rettenetes tuda állatok ezek, uram! (ezen szókért nagyon zúgtak a' tanuk). Nékünk csak a' teslédek tehetnek bizonytságot a' felől, hogy a' sogorom Groszban volt azon estve; az isten' aharatja, hogy éppen akkor semmi vendégek nem voltak nállunk; külömben a' szegény Bastidém most nem ülne ezen padon. A' mi állapotunk, uram, nagyon keserves. Én egyebet annál nem mondhatok, a' mit mondtam; fontolják meg uraságtok a' dolgot; szánakozzanak a' szegény Bastidén, mert ő olyan ártatlan mint az Isten — és mint minden Angyalok, kik az égben vagynak! Azok, kik őtet vádolják, hamis tanuk (ezért ismét zúgolódní kezdettek a' tanuk).

Elölülő: Mérsékelje magát aszszonyom; ezen szemrehányást visszafizethetnék az aszszonyoknak; nints itt egy hamis tanú is. — *Veruhésné:* Botsáson meg uraságod; egészen felzavarodva van a' fejem. — *Elölülő:* Tessék leülni az aszszonyoknak. — Ezek után még vagy két tanuk beszéllettek, kik hasonlóképen azt erőssítették, hogy Bastidét a'

tudva-lévő estve Groszban látták, ezzel vége lett az ülésnek.

* * *

A' 20-dik ülésben April. 20-dikán Bastidének *Arlahosse Denis* nevű 14 esztendőös leányka szolgálóját állították legelőbb elő, a' ki ekképpen vallott: Én Bastide urat Márz. 19-dikén estvéli 8-tzadfél órakor Groszba megérkezni láttam. Nem soká vatsorához ült Vernhesnével 's a' maga feleségével. Én tettem nékiek az asztali szolgálót. Vatsóra után elszenderedett a' szálában; én az alatt az ágyát megmelegítettem, melybe ő 11-gyedfél órakor bele feküdt.

Elölülő: Megmondhatnád-e határozva az órát, leányka, mikor az urad lefeküdt. — *A' leányka:* Nem, ezt nem tudom.

Rominguere: Hogyan kívánhatja, Elölülő uram, ettől a' gyermektől azt, hogy az órát határozva megmondja: hisz BaróParlan úr olly nyilatkoztatást teve nem rég' maga felől, hogy nem tudja, hogy reggeli étel alatt történt-e, a' miről beszélt, vagy vatsorakor. — A' kis leány után Bastidének egy más szolgálóját állították elő, kinek *Bergnes Mária* a' neve. Ez is úgy vallott átaljában mint az előtte való, de olly hátor szemtelenséggel, hogy csak ez által is gyanussá tette beszédét, melyre nézve a' Fő Prokurátor ekképpen szollott: Az a' szemtelen hátor ság, mellyel ezen szolgálóleány azt elő adja, hogy Bastide azon helyen lett volna, a' hol egészen hiteles tanuknak bizonytságtételeik szerént, jelen telyességgel nem lehetett, nékem kötelességemé teszi, hogy az ő fogságra való tételtetését kívánnyam. — Az Elölülő ehékképpst rendelést tett, hogy tegyék a' leányt ne' fogságra, henem csak felvigyázzat alá.

Bastide ezt látván keservesen panaszkodni kezdett — „Ilyen eszközök által

teszik, úgy mond, félelmesekké a' mellettünk szollani kívánó tanukat. Az el- lenzök mindent beszéllhetnek. Ez ám a' valóságos oltalmazásbéli szabadság!

Riviere Antal (ez is a' Bastide szol- gája) így vallott: Én 19 - dikben estve Groszban voltam, a' hova Bastide úr estvéli 7 és 8 óra közt érkezett meg; le- vettem a' lórol az állatvetőt, 's a' lovat az istállóba bevezettem; Bastide úr va- tsorához ült, és én ötöt azon estve többé nem láttam: de más nap' reggel még az ágyban voltam, mikor Bastide ur kiáltott hogy La-Mornébe vigyek kenyeret a' munkásoknak. Bastide urat, ki már elöt- tem oda érkezett vala, ott találtam, a' ki egész reggel ott maradt, 's a' munká- nak, dolgozó emberei között való kiosztá- sában foglalatoskodott. Ez nap' délutáni 2 órakor megérkezett a' város' szolgál- ja, 's ötöt elhívta. Elkor esett legelőbb értésemre a' Fueldes úr' meggyilkol- tása.

Causse Victoar is azt vallotta, hogy Bastidét 20-dikban rzzgel La-Mornéban a' jószágán látta; imezőre dolgozni küld- te embereit, 's maga is utánuk ment.

Arlabosse Sárlottá nevű leányzót, ki ugyan ezen gyilkosság részesének lenni tartatván, fogságban ül, hasonlóképpen elő hozattak a' Bastide mentésére. Ezen személyről azt tartják, hogy különös es- meretségben élt volna Bastidével. Azt vették a' nézők eszékbe, hogy mikor le- ült a' tanuk' padjára, nagyon vigyázott, hogy Bastide meg ne sejdithessen rajta bizonyos meghizást.

Elölülő: Na leányszszony! hát mit tud nekünk beszélni ezen pernek álla- potjáról? — *Sarlotta*: Mártzius 20-di- kán reggeli 6-todfél vagy 6 óra tájban Bastidét La-Roquettén által menni szem- lélvén, a' dombig elkísértem ötöt, 's másfél órát töltöttem velle. — *Elölülő*: La-Roquettében hált-é maga 20-dikra

viradó éjjel? — *Sárlottá*: Ott, uram, valóságos igasságot mondok. — *Elölülő*: Hát nem volt-é maga 19-dikben estve Rhodezben? — *Sárlottá*: Nem, uram; telyességgel nem. — *Elölülő* (Bankal- néhoz): Esmeri-é az aszszony ezen sze- mélyt; ott volt-é ez mikor a' gyilkosság történt az aszszonynál? — *Bankalné*: Nem, uram, én ötöt nem esmerem. — *Sárlottá* (felállván 's a' kalapját levé- vén): Nézzen jól szemeim közzé, Ban- kalné, esmer-é? Kérem nézzem-meg jól; hát esmer-é? ugyan mondja-meg az asz- szony, látott-é engem' a' maga házában? voltam-é én vala, az aszszonynál? — *Ban- kalné*: Én ezen személyt nem esme- rem. —

Elölülő: Bax uram! esmeri-é ma- ga ezen személyt? — *Bax*: Nem esme- rem, uram; Nem az az Arlabosse Sár- lotta ez, kit véllem Rhodezben az ítélő- szék előtt szembe állítottak; sokkal fris- sebb volt az mint ez, 's nem is volt ilyen vasta g.

Elölülő: Hát maga Mansonné, nem vette-é eszébe, hogy ezen leányka azon személyek közt lett volna, kik az asz- szonyt, mikor a' Bankalné' honyháján által ment, körül vették volt? — *Man- sonné*: Nem, uram; én ezen leányzót nem esmerem; sőt többet mondok: én ötöt *Arlabosse Sárlottának* telyességgel nem tartom. Arlabosse Sárlottával én Mon- tagnacban megismerkedtem volt, 's azért hitelesen erőssíthetem, hogy ezen leány- zó Arlabosse Sárlottához éppen nem ha- sonlít.

Erre az Elölülő több bizonyságokat is hivatott elő, de ezek mind azt vallot- ták, hogy a' leányzó Arlabosse Sárlottá legyen. — Így ítelt Bastide is, kinél gya- nithatóképpen senki se' tehetett ezen sze- mélyről hitelesebb bizonyságot. — Még találtattak néhány tanuk, kik minnyájan azt vallották, hogy Mártzius' 20-dikán

reggel Bastidét La Mornében látták. Ezzel ezen ülés berekesztetett.

* * *

Még két ülések teltek benne, míg a' bűnösöket mentő tanuk mindent elmondottak, a' mit tudtak; mellyel ezen munka bevégeztetett. E' történt April. 22-dikén. Azután következtek a' beszédek. Először a' meggyilkoltatott Fuedes' fija tartott egy deklamációt. Utánna az ő Prokurátora Taján fogott a' maga törvényes okoskodásának felolvasásához, melly olly hosszú volt, hogy April. 22-diktől fogva még 24-dikben se' volt vége: de a' melyre egy igen nevezetes történet adott okot, melly miatt néki 23-dikban a' maga olvasását sokáig félbe kellett szakasztani. A' történet e' volt: Bax, a' ki Rhodexben mindent tagadott, de Alhyban ha nem mindent is, legalább már csak eddig is sokat kivallott vala, 22-dikben az ítélőszék' Elölülőjéhez irván, kérte, hogy vitesse magához őtet, mert ő újabb nyilatkozatásokat akar tenni. Az Elölülő tehát Baxot azonnal magához vitette, a' ki ott igen nevezetes új vallástételt diktált a' jegyző könyvbe, mellyet 23-dikban olvastak-fel közönséges ülésben: —

„Akar melly sors várakozzék is reám (ezek valának Baxnak a' jegyzőkönyvből felolvasatott szavai, a' hátulkövetkező kérdésekkel a' feleletekkel együtt), tsakugyan lelkesmérete kívánnya, hogy az igazságot, mellyet eddig, megvallom, tsak részenként mondtam: ki, egészszen felfedezzem.

„Engem' Yence-d' Istonrnet, Besieres-Veynac, Bastide Lajos és René 1817-ben Mártzius' 18-dikán a' Cité piataán megszollítottak, mondván, hogy mennyek vélek a' Foiral nevű sétálóhelyre, a' hol ők valami nevezetes dolgot fognak vellem közleni. A' fák' sora közzé érkezőn, megkínáltak, hogy, ha a' Franco ar házának kiprédálásában

melynek még az nap' meg kellene történni, nékiek segítségül leszek, ők nékem 1200 Frankot fognak fizetni (Mikor ezen jegyzőkönyvet felolvasták, mint tanú ez a' France is jelen volt az ítélőszék' szalájában. Gondolai lehet, hogy melly nagy szemmeresztéssel halgatta, hogy mitsoda sorsot határoztak volt néki is az ő gonosz polgártársai, 's a' miről ő még eddig semmit se' hallott vala). Én nem állottam reá az ő kívánságokra, mellyért ők megfélemlvén, fenyegettek: tehát megígértem, hogy nem fogom elárúni czélzásokot, ha tsak az ítélőszék nem fog kérdést tenni a' dologrol. Ezzel elváltuk egymástol, és én őket 18-dikban többé nem láttam. — (A többi a' XXXVII-dik számú M. Kurirban következik).

* * *

A' Nyiregyháza i Kalaposok Czéhe ezennel közönségesé téteti, hogy a' maga privilegiumát kikapta legyen.

H i r a d á s .

A' Keszthelyi Georgikonban a' közönséges fő próbatételek e' folyó esztendőben is Május hónap' 20-dik napján fognak tartatni, 's azokkal a' gazdaság külföldi ágazatainak megbíralás végett való elő terjesztései öszve kaptoltatni. Erre nézve a' gazdaságnak baráti és jóakarói bizodalmassan megkéréttnek, hogy azon napra magokat Keszthelyre megalázni, és mind nevendék gazdáinknak előmeneteleit megítélni, mind pedig a' gazdaságnak gyakorlását, és folytatását is a' majorban és a' mezőn, nem külföldben számadásainkban megvígálni, és minket betses észrevételeik, és jóvállasik által támogatni méltóztassanak. Mivel pedig a' kedvellőknek a' nevezetesebb külföldi gabona-nemekből, mellyek itten termesztetnek ez idén is aratás után szívesen szolgálni kívánunk, e' végre is azon mezei látogatás alkalmatosságával az előre való jelentések tétethetnek. KöllKeszthelyen Sz. György Havának 14-dikén 1818.